

Respons

Togo: Presidentvalget i 2015 og forhold for opposisjonspolitikere

- Politisk landskap
- Presidentvalget i 2015
- Kort om utviklingen i menneskerettighetssituasjonen
- Kort om situasjonen for medlemmer i opposisjonspartiet ANC

Innledning

I 2005 døde Togos president Gnassingbé Eyadema, etter å ha styrt Togo med jernhånd i 38 år. I strid med konstitusjonen tok hans sønn Faure Gnassingbé over makten. Etter press fra nasjonale og internasjonale aktører, gikk Gnassingbé av, og presidentvalg ble avholdt. Gnassingbé vant valget, men ble beskyldt for valgjuks av opposisjonen. Om lag 500 mennesker døde i demonstrasjoner i forbindelse med valget, og mange togolesere flyktet til nabolandene.

I 2006 inngikk president Gnassingbé og opposisjonen en avtale om å danne en samarbeidsregjering og ble enige om en samarbeidsavtale. Avtalen forutsetter gjennomføringen av ulike reformer, blant annet en begrensning på antall presidentperioder til to perioder à fem år, gjennomføring av lokalvalg, med mer. Myndighetene har ikke fulgt opp avtalen med opposisjonen, og den politiske prosessen har stått i stampe i snart ti år. Dette har skapt frustrasjon i opposisjonen, som på sin side sliter med samarbeidsproblemer og fremstår som splittet.

Politisk landskap i Togo

Togolesisk politikk har tradisjonelt vært dominert av regjeringspartiet RPT (Rassemblement du Peuple Togolais) og opposisjonspartiet UFC (Union des Forces de Changement), men fremstår i dag som noe mer mangfoldig.

Da Faure Gnassingbé ble valgt til president i 2006, tok han delvis avstand fra sin fars styresett. En av de symbolske endringene han foretok seg, var å endre navn på

regjeringspartiet. I 2012 skiftet RPT, som hadde sittet ved makten siden det ble etablert i 1969, navn til Union pour la République, UNIR. Samtidig endret partiet både image og velgerbase. Mens RPT tidligere sto sterkest i nord, og blant personer med opprinnelse i nord bosatt i sør, har partiet i dag fått økt oppslutning i alle deler av landet. Økonomisk vekst og større utbedringer innen infrastruktur og helse, har også bidratt til å øke partiets popularitet (ISS 2014).

Det finnes i dag over 90 opposisjonspartier i Togo, men kun tre av dem har så stor oppslutning at de har politisk tyngde: CAR, UFC og ANC.

Comité d'Action pour le Renouveau, CAR, ble etablert i 1991 av Yawovi Agboyibo, og har særlig stått sterkt i Yoto-distriktet i nord. Partiet mistet imidlertid oppslutning blant velgerne da Agboyibo ble statsminister i samarbeidsregjeringen i 2006.

UFC ble dannet i 1992 av Gilchrist Olympio, og var frem til 2010 det viktigste opposisjonspartiet. Partiet har særlig støtte i sør, og har aldri klart å etablere seg nord i landet.

Som følge av interne stridigheter i forbindelse med at UFC ble med i samarbeidsregjeringen med RPT i 2010, ble partiet ANC (Alliance Nationale pour le Changement) etablert i 2010. Lederen av partiet og partiets presidentkandidat er Jean-Pierre Fabre, tidligere president i UFC.

Disse tre opposisjonspartiene klarer ikke å samarbeide og stille seg bak en felles kandidat ved valg. Dette er til fordel for det sittende regjeringspartiet UNIR, som både fikk flertall ved parlamentsvalget i 2013 (62 av 91 seter) og ved presidentvalget i 2015. I tillegg slår valgloven, særlig bestemmelsen om presidentvalg med kun én runde og skreddersydde valgdistrikter, positivt ut for regjeringspartiet. Dette innebærer at Togo fortsatt styres av den samme familien som har styrt landet i 50 år, og at landets største etniske gruppe, éwé, er underrepresentert i maktapparatet til fordel for den etniske gruppen kabyè, som Gnassingbé-familien tilhører. Etter 50 år ved makten, kontrollerer UNIR (tidligere RPT) statsapparatet, herunder viktige institusjoner som den nasjonale valgkomiteen (som tar alle viktige avgjørelser knyttet til valget, herunder valgresultatet), og Medietilsynet. Så lenge opposisjonen er splittet, finnes det ingen reell utfordrer til UNIR og Gnassingbé-«klanen», som den omtales som i Togo.

Presidentvalget i 2015

I presidentvalget i april 2015 konkurrerte sittende president Faure Gnassingbé (UNIR) med opposisjonskandidaten Jean-Pierre Fabre (ANC). Gnassingbé vant valget med 59 % av stemmene, mens opposisjonskandidaten Fabre fikk 35 % av stemmene. Fabre beskyldte Gnassingbé for valgjuks, og ba om at valgresultatet ble annullert, en anmodning som ikke ble tatt til følge.

Ifølge FN, Den afrikanske union, EU og nasjonale valgobservatører var presidentvalget fritt og rettferdig. Valget foregikk i en rolig atmosfære, og det er ikke kjent at dødsfall eller andre alvorlige hendelser skal ha funnet sted i forbindelse med valget.

Kort om utvikling i menneskerettighetssituasjonen

Den generelle menneskerettighetssituasjonen har gradvis blitt bedre etter Eyadémas død, og særlig etter hendelsene i 2005 (se Landinfo 2008 for mer informasjon).

Respons Togo: Presidentvalget i 2015 og forhold for opposisjonspolitikere

Fravær av vold i forbindelse med valg er det som oftest trekkes frem som et fremskritt når det gjelder menneskerettighetssituasjonen i Togo. Det sivile samfunnet har engasjert seg i dette arbeidet, blant annet gjennom valgobservatørgruppen Synergie citoyenne pour les élections démocratiques au Togo, bestående av 35 organisasjoner fra sivilsamfunnet. ISS (2014) anser slike initiativer som avgjørende for å gjennomføre fredelige valg i landet.

Selv om voldsnivået ved demonstrasjoner har gått sterkt ned siden 2005, finnes det likevel en del eksempler på at togolesiske sikkerhetsstyrker har brukt unødvendig vold mot demonstranter og journalister som dekket demonstrasjonene. Det siste kjente eksemplet på alvorlige følger av slik vold, er to dødsfall i byen Dapaong nord i landet i 2012 i forbindelse med en streik (Amnesty 2013b). Landinfo har som tidligere nevnt ikke informasjon om at det skal ha vært dødsfall i forbindelse med presidentvalgekampen i 2015.

Amerikanske myndigheter opplyser at de ikke kjenner til at togolesiske myndigheter sto bak utenomrettslige drap i 2013 og 2014, og at de heller ikke kjenner til at det skal ha forekommet politisk motiverte forsvinninger i denne perioden. Amerikanske myndigheter opplyser videre at det ikke har kjennskap til at det sitter politiske fanger i togolesiske fengsler (U.S. Department of State 2014; 2015).

Det sitter imidlertid personer dømt for «sikkerhetsrelaterte forhold» i togolesiske fengsler. Et eksempel på dette er Faure Gnassingbés bror, Kpatcha Gnassingbé, som soner en 20 år lang straff for kuppforsøk i 2009.

Ifølge Freedom House (2015) er organisasjonsretten ivaretatt i Togo, og organisasjoner, herunder menneskerettighetssituasjoner, kan operere uten innblanding fra myndighetene. Ifølge samme kilde er det i noen sammenhenger begrensninger i forsamlingsretten, siden man etter innføringen av en ny lov i 2011 må få tillatelse til å demonstrere.

Kort om situasjonen for medlemmer i opposisjonspartiet ANC

ANC ble dannet som følge av interne stridigheter i opposisjonspartiet UFC etter presidentvalget i 2010.

Partiets struktur er beskrevet forholdsvis detaljert i en respons fra kanadiske utlendingsmyndigheter (IRB 2014).

Togolesiske myndigheter har ved noen tilfeller reagert mot medlemmer av ANC, hovedsakelig i forbindelse med forsøk på å oppløse demonstrasjoner. Under følger en liste over rapporterte hendelser. Det må tas høyde for at det finnes mindre alvorlige enkelthendelser som ikke er rapportert:

- I oktober 2010 ble flere demonstranter skadet da politiet brukte tåregass for å spre en demonstrasjon som ANC organiserte i Lomé (IRB 2014).
- I juli 2012 ble rundt 30 demonstranter skadet da sikkerhetsstyrkene angrep demonstranter og tok seg inn i hjemmet til Jean-Pierre Fabre. Fire medlemmer av sikkerhetsstyrkene ble suspendert som følge av hendelsen og måtte møte til en disiplinærhøring. Staten betalte utgiftene til medisinsk behandling for de skadde demonstrantene (IRB 2014).
- I februar 2013 ble opposisjonspolitikere fra ANC, sammen med til sammen rundt 20 andre opposisjonspolitikere i koalisjonen Sauvons le Togo, anholdt i forbindelse med en brann på markedene i Kara og Lomé. Brannen fant sted mens

Respons Togo: Presidentvalget i 2015 og forhold for opposisjonspolitikere

opposisjonskoalisjonen hadde demonstrasjoner der, og opposisjonspolitikere ble anklaget for å ha vært delaktig i brannen (Amnesty 2013a). Alle de anholdte ble så langt Landinfo kjent til løslatt, og ingen er dømt i saken. Den anholdte ANC-politikeren Etienne Kodjo døde i varetekt, trolig som følge av utilstrekkelig medisinsk hjelp (Amnesty 2013b).

Landinfo har ikke informasjon om at myndighetene skal ha reagert mot ANC-medlemmer i forbindelse med presidentvalget i 2015.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2013a, 21. februar). *Vague de répression contre les opposants politiques*. London: Amnesty International. Tilgjengelig via <http://cvu-togo-diaspora.org/2013/02/22/togo-amnesty-international-constate-les-arrestations-arbitraires-dopposants-politiques/8277> [lastet ned 28. august 2015]
- Amnesty (2013b, 15. mai). *Excessive use of force and death in custody*. London: Amnesty International. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/country,,AMNESTY,,TGO,,519611194,0.html> [lastet ned 28. august 2015]
- Freedom House (2015, 19. juni). *Freedom in the World 2015 – Togo*. New York: Freedom House. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/country,,,TGO,,5594ec9511,0.html> [lastet ned 21. august 2015]
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2014, 29. mai). *Togo: the National Alliance for Change (Alliance nationale pour le changement, ANC), including its structure, the treatment of its members by the government and the issuance of membership cards (2010-May 2013)*. Ottawa: IRB. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=53a15022a> [lastet ned 28. august 2015]
- ISS, dvs. Institute for Security Studies (2014, 31. oktober). *Politicians talk past each other as Togo's elections approach*. Dakar: ISS. Tilgjengelig fra <https://www.issafrika.org/publications/ecowas-peace-and-security-report/politicians-talk-past-each-other-as-togos-2015-elections-approach> [lastet ned 24. august 2015]
- Landinfo (2008, 3. april). *Sikkerhetssituasjonen for UFC-aktivister og andre politisk opposisjonelle*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <http://www.landinfo.no/id/983.0#> [lastet ned 31. august 2015]

Respons Togo: Presidentvalget i 2015 og forhold for opposisjonspolitikere

- U.S. Department of State (2014, 27. februar). 2013 *Country Reports on Human Right Practices – Togo*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/country,,,TGO,,53284a5d5,0.html> [lastet ned 28. august 2015]
- U.S. Department of State (2015, 25. juni). 2014 *Country Reports on Human Right Practices – Togo*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/country,,,TGO,,559bd53212,0.html> [lastet ned 28. august 2015]

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.